

Avenços psicopedagògics

Difondre les bones pràctiques d'escola inclusiva a Catalunya

Emili Grande

Director tècnic, Federació ECOM.

Correspondència:

Federación ECOM

Gran Via de les Corts Catalanes, 562, pral. 2^a

08011 Barcelona

Artículo recibido: 28.02.08

Resum

La Plataforma Ciutadana per una Escola Inclusiva a Catalunya està formada per un conjunt d'entitats i de persones que cooperem amb la finalitat de promoure a Catalunya un ensenyament públic i concertat inclusiu i de qualitat per a tothom.

Els infants amb discapacitat han de tenir garantit l'accés a la mateixa oferta educativa que qualsevol infant de la seva edat. La seva integració amb altres nens i nenes sense discapacitat representa una experiència educativa i de convivència per a tots, que ensenyarà als infants i joves amb discapacitat a millorar la seva autonomia i les seves capacitats d'interacció amb iguals i també ensenyarà a la resta de membres de l'aula, inclosos mestres i educadors, a conèixer amb gent diversa.

Les xifres d'escolarització inclusiva a Catalunya estan al voltant del 65% en centres d'ensenyament ordinaris en les etapes d'educació infantil i primària, mentre que aquest percentatge cau dramàticament en els cursos d'Ensenyament Secundari Obligatori (ESO).

Per tal de donar un nou impuls a aquest procés, la Plataforma ha endegat una iniciativa per identificar, reconèixer i difondre «Bones pràctiques d'escola inclusiva a Catalunya». A l'article s'explica quins són els criteris que poden considerar-se com a bona pràctica d'escola inclusiva, així com les dades obtingudes de la primera experiència.

Paraules clau: Escola inclusiva. Inclusió. Innovació. Normalització i sectorització.

Disseminating Good Practices for Inclusive Schooling in Catalonia

Abstract

Plataforma Ciutadana per una Escola Inclusiva a Catalunya (Citizen Alliance for Inclusive Schooling in Catalonia) is a group of organizations and individuals working together to promote high-quality inclusive schooling for all in government schools and subsidized schools in Catalonia.

Children with disabilities must have guaranteed access to the same schooling as their age-peers. Integration with other children who do not have disabilities is an educational experience for all those involved, as well as an opportunity to learn to live together: while children with disabilities learn to be more independent and improve their peer-relating skills; the rest of the classroom community, including teachers and other teaching staff, learn to live alongside others who are different.

Whereas the rate of inclusive schooling in Catalonia is close to 65% for mainstream schools providing preschool (0-5) and primary (6-11) school education, there is a sharp drop at the level of compulsory secondary (12-15) schooling.

To boost the inclusion process, the Alliance has launched an initiative to identify, recognize and disseminate «Good Inclusive Schooling Practices in Catalonia». The present article outlines identified good practices and discusses early results.

Keywords: Inclusive schooling. Inclusiveness. Innovation. Mainstreaming and Sectoralization.

Actualment ningú no qüestiona la veritable importància de la inclusió escolar tant pel que fa a la formació de tots els menors en valors, civisme, actituds, habilitats

socials i en l'educació per a la convivència i el desenvolupament personal, com per al correcte desenvolupament dels menors que tenen alguna discapacitat

Per altra banda, el fenomen de la immigració que afecta també a les escoles i instituts, cada cop fa més gran la diversitat dels infants i joves que hi van, amb nois i noies d'altres cultures, amb altres idiomes i amb necessitats més específiques.

Els infants amb discapacitat són, dins d'aquesta diversitat, nens i nenes amb necessitat d'una atenció específica, però també cal saber que com a ciutadans de ple dret han de tenir garantit l'accés a la mateixa oferta educativa que qualsevol infant de la seva edat. Tanmateix, la seva integració amb altres nens i nenes sense discapacitat pot ser una experiència educativa i de convivència per a tots, que ensenyarà els infants i joves amb discapacitat a millorar la seva autonomia i les seves capacitats d'interacció amb iguals i també ensenyarà als altres membres de l'aula, inclosos mestres i educadors, a conviure amb gent diversa.

La inclusió escolar de l'alumnat amb discapacitats a Catalunya és un procés que comença ja a tenir un cert bagatge d'experiència. Des del Decret 117 l'any 1984, ha passat per diferents períodes, alguns d'ells no exempts de polèmica i conflicte i, malgrat els inqüestionables avenços, la realitat és que a Catalunya no hem passat dels voltants del 65% d'escolarització en centres d'ensenyament ordinari en les etapes d'educació infantil i primària i que aquest percentatge cau dramàticament en els cursos d'Ensenyament Secundari Obligatori (ESO).

Per aquests motius, les entitats que s'agrupen en la Plataforma Ciutadana per una Escola Inclusiva a Catalunya han cregut oportú donar un nou impuls al procés que permeti passar del fet irreversible que és avui la inclusió escolar, al convenciment de l'eficàcia de l'Escola Inclusiva. Un nou impuls que acompanyi la futura Llei de l'Educació de Catalunya i que permeti la implantació de l'Escola Inclusiva amb veritable entusiasme davant els reptes que planteja.

La Plataforma ha comptat amb la col·laboració d'altres vuit organitzacions: la Federació d'Associacions de Pares d'Alumnes de Catalunya (FAPAC), la Federació d'Associacions de pares d'Alumnes d'Educació Secundària (FAPAES), l'Associació Catalana de Professionals dels Equips d'Assessorament Psicopedagògic, la Federació de Moviments de Renovació Pedagògica de Catalunya, l'Associació de Mestres Rosa Sensat, l'Associació Catalana de Professionals de Centres de Recursos Pedagògics, el

Secretariat de l'Escola Rural i l'Associació de Directius dels Centres Educatius Públics de Primària i de Secundària (AXIA). Juntes han endegat la iniciativa de identificar, reconèixer i difondre «Bones pràctiques d'escola inclusiva a Catalunya».

Amb aquest projecte es vol assolir una sèrie d'objectius:

– Reconèixer aquelles pràctiques educatives que estimulen i posen en marxa els principis de la Escola In-

clusiva recollits al Manifest elaborat per la Plataforma Ciutadana per una Escola Inclusiva de Catalunya:

- *Normalització i Sectorització dels serveis.* És l'escola ordinària qui ha de respondre al dret a l'educació i garantir-lo amb un criteri de proximitat, allà on resideixen els escolars.

- *Inclusió escolar i social,* entenent com a tal el procés de transformació en el qual els centres educatius es desenvolupen en resposta a la diversitat de l'alumnat que tenen escolaritzats, identificant i eliminant les barreres que aquest entorn posa al seu aprenentatge, socialització i participació, sense per això deixar de capacitar i enfortir l'alumnat a partir de les seves capacitats i potencialitats. Des d'aquesta perspectiva l'avaluació, de procés i de resultats, valora tant l'alumne com el propi centre.

- *Personalització de la resposta.*

- Promoure una major anàlisi i reflexió sobre la pràctica inclusiva, estimulant la redacció d'informes i la documentació de les mateixes.

- Incentivar i estimular noves experiències mitjançant la difusió de pràctiques exemplificants. Aprofitar les bones pràctiques existents, ja que a vegades aquestes queden aïllades i és difícil accedir-hi i aprofitar-les.

I per a recollir les experiències i poder-les valorar, s'han identificat una sèrie de criteris que poden assenyalar-les com a bona pràctica d'escola inclusiva:

- Escolarització d'alumnes amb discapacitat amb criteris de màxima interacció amb el seu curs o cicle de referència, de manera que s'afavoreixi que l'alumnat amb i sense discapacitat comparteixen activitats (a l'aula ordinària, al pati i en les sortides) amb gaudiment i aprofitament per part de tots, i que aquesta pràctica no es tradueixi només en casos puntuals o situacions ocasionals, sinó que sigui una veritable mostra de la realitat habitual del centre.

- Participació de les famílies, tant de l'alumnat amb discapacitat com de la resta d'alumnat, en les activitats generals del centre i a les activitats de l'aula. Coneixement i implicació en l'experiència.

- Programació sistemàtica de la pràctica educativa i adequació a les circumstàncies de cada alumne: existència de PEI (Pla Educatiu Individualitzat), ACI (Adaptació Curricular Individualitzada), etc.

- Grau d'articulació entre els diferents agents que intervenen en el procés educatiu dels alumnes amb discapacitat (tutoria i professorat d'ordinària, professorat especialista i altres professionals d'educació especial, Equip d'Assessorament Psicopedagògic, altres professionals externs, família, etc.) per tal d'assolir un itinerari personalitzat consensuat i coherent.

- Aprofitament dels recursos disponibles al centre de manera que afavoreixin la convivència i aprenentatge conjunt, generació de nous recursos i aprofitament de recursos naturals (amics, família, veïns i organitzacions del barri, instal·lacions i serveis municipals o altres).

- Avaluació sistematitzada dels progressos de l'alum-

nat amb discapacitat en els aspectes cognitiu, relacional i personal, i avaluació de l'adequació de la resposta educativa a les necessitats de tot l'alumnat i introducció de les mesures de millora que siguin adients.

- Esforç del centre per identificar les barreres existents a l'aprenentatge, a la participació i a la socialització de l'alumnat amb discapacitat, i per buscar estratègies i fórmules de funcionament del centre per tal d'eliminar-les o de minimitzar-les tant com sigui possible.

- Coordinació amb altres estaments educatius i/o socials de l'entorn: AMPA (Associació de Mares i Pares d'Alumnes), entitats del territori..., valorant el caràcter de l'escola oberta a la realitat del barri o zona on és ubicada.

- Participació en activitats extra-escolars. Participació en activitats de menjador, transport i extra-escolars.

- Orientació, derivació i acompanyament en la promoció entre cicles, etapes i especialment en els canvis de centre.

- Col·laboració amb associacions específiques de la discapacitat que permet una millor difusió d'informació sobre aspectes específics de les diferents discapacitats entre la comunitat educativa i orientació per a obtenir suggeriments per a la millora de l'escolarització de l'alumnat amb discapacitat.

- Documentació referida al fet que la pràctica prengui referències d'altres investigacions o experiències o en sigui rèplica, fonamentant les seves hipòtesis de treball i d'obtenció de resultats en aquests antecedents. Aquesta circumstància estarà degudament documentada i referenciada la bibliografia oportuna.

- Innovació en el sentit que la pràctica introdueixi elements poc comuns, novedosos, o insuficientment comprovats i inclogui com a objectius la validació de l'eficàcia (obté els resultats que preveu) i/o eficiència (obté els resultats amb una bona relació esforç/rendiment).

- Resultats redactats en forma d'objectius i avaluats adequadament, tot i que hi poden haver resultats no previstos que també s'incloguin en l'avaluació. Els resultats estaran referits al següent àmbit: aprenentatges assimilats per l'alumnat amb discapacitat en el seu procés d'assoliment de la màxima extensió possible en el currículum educatiu del nivell que cursa.

- Resultats redactats en forma d'objectius i avaluats adequadament, tot i que poden haver-hi resultats no previstos que també s'incloguin en l'avaluació. Els resultats estaran referits al següent àmbit: socialització i participació d'aquest alumnat en el sí del grup classe o, en el seu cas, en el conjunt del centre, referida a la qualitat i quantitat de les interrelacions amb la resta de la comunitat educativa.

- Resultats redactats en forma d'objectius i avaluats adequadament, tot i que hi poden haver resultats no previstos que també s'incloguin en l'avaluació. Els resultats estaran referits al següent àmbit: beneficis obtinguts per l'alumnat sense discapacitat.

- Resultats redactats en forma d'objectius i avaluats adequadament, tot i que hi poden haver resultats no previstos que també s'incloguin en l'avaluació. Els re-

sultats estaran referits al següent àmbit: satisfacció de les diferents persones implicades en la pràctica en referència al compliment de les expectatives i a la bona valoració de la seva participació en l'assoliment dels objectius i en el procés.

- Generalització i possibilitat de translació de la pràctica a altres contextos, capacitat exemplificadora i motivadora de noves experiències, existència d'indicacions que permetin traslladar l'experiència a altres situacions o centres.

En aquesta primera convocatòria, s'han presentat 27 experiències, distribuïdes per la geografia catalana i diverses també quant a tipus de centre i de titularitat. La taula I resumeix la procedència de les experiències recollides.

Taula I. Procedència de les experiències recollides.

Total experiències presentades	27
Tipus de centre	11 CEIP 9 IES 1 Parvulari 6 Altres (Totes les etapes)
Titularitat	20 centres públics 7 centres privats concertats
Comarques	7 Barcelonès 6 Baix Llobregat 3 Vallès Occidental 2 Garraf 2 Baix Camp 1 Vallès Oriental 1 Maresme 1 Garrotxa 1 Alt Camp 1 Baix Ebre 1 Tarragonès 1 Segrià

CEIP: Centre d'Educació Infantil i Primària; IES: Institut d'Educació Secundària.

La valoració d'aquestes accions ha donat com a resultat que en 17 hi ha presents entre un 70% i un 100% dels criteris d'inclusió d'una manera clara

Per altra banda, ens ha permès classificar les experiències en tres tipus:

- **Desenvolupen una unitat didàctica:** Expliquen com fan efectiva la inclusió escolar d'un o més alumnes amb discapacitat a través d'un determinat tema o assignatura.

- **Desenvolupen aspectes del funcionament global del centre** que tenen per finalitat fer efectiva la inclusió escolar: Normalment es tracta de centres en els quals l'Equip Directiu ha assumit l'objectiu que el centre sigui inclusiu i que fa uns quants anys que es tenen escolaritzats alumnes amb discapacitat. Al llarg del temps han anat incorporant mesures d'organització interna que han facilitat millor l'objectiu d'inclusivitat.

– **Desenvolupen estratègies per tal d’incorporar per primera vegada al centre la inclusió escolar d’alumnes amb discapacitat:** Es tracta de centres que estan en una fase inicial d’escolarització d’alumnes amb discapacitat i que posen en marxa una sèrie d’estratègies per facilitar una actitud favorable per part de tothom: claustre, AMPA, alumnes sense discapacitat, ciutadania en general.

La primera edició del projecte de recollida i difusió de “Bones pràctiques d’escola inclusiva a Catalunya” va concloure el mes de gener, amb unes jornades de debat i reflexió i amb la posterior publicació en el primer semestre del 2008 de les experiències que es consideren més interessants pel seu poder motivador i exemplificador.